

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอ่านคือหัวใจของการพัฒนา ทั้งพัฒนาตน พัฒนาคณ พัฒนางาน พัฒนาองค์กร พัฒนาสังคมและประเทศชาติ อัตราการรู้หนังสือ สื่อการอ่านและการจัดบริการแหล่งการอ่าน เป็นส่วนหนึ่งซึ่งสะท้อนคุณภาพของประชากรในประเทศ ผู้ที่อ่านย่อมสามารถปรับปรุงตน ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ และพัฒนาตนเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ทำให้มีชีวิตที่ดีและมีความสุข เป็นประชากรที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า เนื่องจากสื่อการอ่านต่างๆเป็นแหล่งรวมความรู้ ความคิด ข้อมูล หลักฐาน เรื่องราวต่างๆ ซึ่งได้บันทึกไว้ (สุพรรณิ วราทร, 2545) การอ่านยังเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในสังคมทุกยุคทุกสมัย เพราะเป็นเครื่องมือในการค้นคว้าหาความรู้ ความเจริญก้าวหน้า และความบันเทิง (กรองแก้ว กรรณสูตร, 2542) ในยุคปัจจุบันการอ่านมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตของคนเรายิ่งกว่ายุคที่ผ่านมา เพราะโลกปัจจุบันนี้เปลี่ยนไปทั้งด้านวัตถุ วิทยาการ ความนึกคิด และเทคโนโลยี จึงจำเป็นต้องอ่านเพื่อให้สามารถติดตามความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้าต่างๆ ให้ทันต่อเหตุการณ์ ผู้ที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมได้เปรียบและมีชีวิตที่ก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็วกว่า (ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน์, 2542) ลักษณะของคนที่อยู่ในยุคเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูลเช่นนี้ จึงต้องมีความสามารถในการอ่านเป็นคุณสมบัติสำคัญ เนื่องจากจะช่วยให้สามารถเลือกรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (คณาพร คมสัน, 2540)

นอกจากนี้การอ่านยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการแสวงหาความรู้เป็นหนึ่งในสี่ทักษะทางภาษาที่จำเป็นต้องมีการฝึกฝนอยู่เสมอไม่มีวันสิ้นสุด สามารถฝึกได้เรื่อย ๆ ตามวัย และประสบการณ์ของผู้อ่าน การรู้จักฝึกฝนอ่านอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้ผู้อ่านมีพื้นฐานการอ่านที่ดี ทั้งช่วยให้เกิดความชำนาญและมีความรู้กว้างขวางด้วย (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2545) แม้ว่าจะมีสื่อขนานนาชนิดรวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีวิธีการรับทราบข่าวสารความรู้ต่างๆ ได้รวดเร็วหลากหลายวิธี แต่การอ่านก็ยังเป็นวิธีการที่สะดวกและมีประสิทธิภาพ เพราะ

ได้รายละเอียดต่าง ๆ มากกว่า การอ่านจึงมีความจำเป็นเพิ่มขึ้น ต้องพัฒนาการอ่านได้รวดเร็ว และรู้จักเลือกเรื่องที่จะอ่าน (ฉวีวรรณ อุทกนิพนธ์, 2542) การอ่านเป็นทักษะที่ซับซ้อนและต้องอาศัยการฝึกฝนเป็นอย่างดี เพราะการอ่านไม่ใช่เพียงแต่อ่านตัวอักษรออกเท่านั้น แต่ต้องมีความเข้าใจด้วย ดังนั้นทักษะการอ่านจึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนจากการเรียนในห้องเรียน จากผู้สอนจนชำนาญก่อน แล้วจึงไปฝึกเพิ่มเติมเองนอกห้องเรียน (เรวดี หิรัญ, 2540)

ในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่านจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง การขาดทักษะการอ่านเป็นเหมือนขาดทักษะการแสวงหาความรู้ จะเห็นได้ว่าทักษะการอ่านเป็นสื่อในการเรียนรู้ เป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การศึกษาวิชาอื่นๆให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นการที่ผู้เรียนจะเป็นผู้อ่านที่ดีเพียงใดส่วนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่ครูเป็นผู้จัดเตรียมให้ อีกทั้งยังต้องผสมผสานกับความสนใจของผู้เรียนเพื่อเป็นแรงจูงใจที่ช่วยให้ผู้เรียนได้อ่านอย่างสม่ำเสมอ ดังที่ ผงกาญจน์ ภูวิภาดาธรรม (2540) ได้สรุปปัญหาด้านการอ่านของผู้เรียนส่วนใหญ่ว่า ผู้เรียนไม่มีความรู้เดิมทางด้านความรู้ทางภาษา เนื้อหา วัฒนธรรมที่สอดแทรกในข้อเขียนและโครงสร้างข้อเขียนที่เพียงพอต่อการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ไม่สามารถจับใจความสำคัญ หรือทำความเข้าใจในเรื่องที่อ่านได้ ทั้งในระดับตรงตามตัวอักษร และระดับสรุปอ้างอิง นอกจากนี้ผู้เรียนยังขาดแรงจูงใจที่จะนำความรู้เกี่ยวกับการอ่านไปใช้ในสถานการณ์จริง ขาดทักษะและกลวิธีการอ่านที่เหมาะสม รวมทั้งขาดบทอ่านที่เหมาะสม กับระดับความสามารถ วัย และความสนใจของผู้เรียนเอง

เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับปานกลาง เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่พอฝึกได้ มีระดับสติปัญญาอยู่ระหว่าง เซาวันปัญญา 35-49 วัดโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน มีการพัฒนาทางด้านภาษาค่อนข้างจำกัด ระดับการพัฒนาแต่ละคนจะแตกต่างกัน บางคนทำได้แต่สื่อความต้องการขั้นพื้นฐาน การเคลื่อนไหวและการดูแลตนเองล่าช้า มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้จำกัดอยู่เฉพาะทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการฟัง พูด อ่าน เขียน และนับจำนวนเท่านั้น มีสติปัญญาและความเฉลียวฉลาดและความสามารถในการเรียนรู้ต่ำกว่าเด็กปกติ ทั้งยังมีความลำบากในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคม พัฒนาการทางภาษาจะล่าช้ากว่าเด็กปกติ ความจำไม่ดี มีระดับผลการเรียนต่ำกว่าเด็กปกติมาก โดยเฉพาะในวิชาอ่าน เขียน และคิดคำนวณ ด้วยมีข้อจำกัดทางภาษา การรู้คำศัพท์จำนวนจำกัด มีช่วงความสนใจสั้น สนใจบทเรียนไม่ได้นาน เสียสมาธิง่าย มีปัญหาในการหาความสัมพันธ์ ด้านความจำ ด้านการถ่ายโยงความรู้ปัญหาและการเรียนในสิ่งที่เป็นนามธรรม ปัญหาสำคัญของการอ่านที่พบมากในปัจจุบันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา คือการอ่านหนังสือ

แล้วไม่สามารถเข้าใจในความหมายของสิ่งที่อ่านซึ่งเป็นผลให้มีปัญหาในการเรียนวิชาอื่นด้วย เนื่องจากการเรียนเนื้อหาวิชาต่างๆ ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจทางภาษาเป็นส่วนประกอบหลัก (ผดุง อารยะวิญญู, 2542)

นอกจากนี้ ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545) ยังกล่าวว่า มีการวิจัยหลากหลายที่ศึกษาถึง ผลสัมฤทธิ์ในการอ่านและการคิดเลขของเด็กปัญญาอ่อน ซึ่งรายงานการวิจัยทุกชิ้นจะพบ ความบกพร่องของเด็กปัญญาอ่อนใน 2 มิติอย่างชัดเจน เด็กปัญญาอ่อนมีจุดบอดในการอ่าน จับใจความ เด็กปัญญาอ่อนในระดับมากจะอ่านได้อย่างเป็นนกแก้วนกขุนทอง ไม่เข้าใจ ความหมายของสิ่งที่อ่าน โดยทั่วไปเด็กปัญญาอ่อนจะมีความสามารถในการอ่านต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของเด็กปกติ เด็กปัญญาอ่อนน้อยรู้จักคิดเลขง่ายๆ ได้ แต่ไม่สามารถนำความคิดรวบยอด เกี่ยวกับเลขไปใช้ได้เหมาะสม ในด้านการรู้จักคำศัพท์นั้น เด็กปัญญาอ่อนปานกลาง กับปัญญาอ่อนรุนแรง เมื่อได้รับการศึกษาจะรู้จักใช้คำศัพท์ง่ายๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต รู้จักคำศัพท์ในวงจำกัด แต่ก็มากพอที่จะช่วยเหลือตนเองในการซื้อของ สื่อสารกับครูและ เพื่อนๆ ที่โรงเรียน และรู้จักคำที่สำคัญๆ สำหรับใช้ดำรงชีวิตรอด

การสอนอ่านแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาควรคำนึงถึงอายุสมองของเด็กเป็น สำคัญ เด็กมีพัฒนาการทางสมองช้า การอ่านก็ช้าไปด้วย อ่านแล้วจำสิ่งที่อ่านไม่ค่อยได้ การสอน จึงควรทำซ้ำๆ การจัดกิจกรรมการอ่านก็ควรแตกต่างกันไปในเนื้อหาเดียวกัน เพื่อไม่ให้นักเรียน เบื่อกิจกรรมการเรียนการสอน (ผดุง อารยะวิญญู, 2542) ครูมีบทบาทสำคัญที่จะส่งเสริมให้ ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์จากการอ่าน ครูควรรู้ความสนใจของผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทาง ในการแนะนำหนังสือหรือบทอ่านที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2545) ครูต้อง เป็นผู้ส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่ใจในการอ่านโดยค้นหาเทคนิค รูปแบบ วิธีการมาจัดกระบวนการ เรียนรู้ที่ให้ได้รับประสบการณ์ตรง พร้อมทั้งจัดหาแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาการอ่านโดย คำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยและศักยภาพของเด็ก เพื่อผลแห่งความก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพ ในการอ่าน นั่นคืออ่านได้อย่างเข้าใจและเกิดความรู้ที่ยั่งยืน (มยุรา อมรวิไลกุล, 2547) นักเรียนเรียน ร่วมที่เลือกมาเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับปานกลางที่ เรียนอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีปัญหาสำคัญจำเป็นด้านการอ่าน คือ อ่านแล้วไม่สามารถ เข้าใจในความหมายของสิ่งที่อ่านได้มากนัก แต่มีความสนใจในการใช้อินเทอร์เน็ต

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการศึกษาในปัจจุบัน ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วในวงการศึกษามีการคิดค้นนวัตกรรมใหม่และนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ คอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทและมีความสำคัญยิ่งในด้านการศึกษา ในสถานศึกษาต่างได้

เชื่อมต่อเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของหน่วยงานเข้าสู่อินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้เรียนผู้สอนได้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ในโลกภายนอก โดยผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การจัดการเรียนการสอนผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตจึงมีมากขึ้น ทำให้บรรยากาศการเรียนรู้ไม่น่าเบื่อหน่ายจากความสามารถของคอมพิวเตอร์มีลัดมีเดีย เช่น การนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบข้อความ เสียง รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว ตลอดจนวีดิโอ สนองความต้องการในการเรียนรู้แบบเอกัตบุคคลเหมาะกับการเรียนการสอนที่ยืดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ จึงมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และวิธีการเรียนภาษา ได้เรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวาและน่าสนใจยิ่ง (Galavis, 1998)

ผดุง อารยะวิญญู (2542) กล่าวว่า สื่อและวัสดุอุปกรณ์ช่วยในการเรียนรู้ของคนพิการเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องพัฒนาและจัดทำให้เพียงพอสำหรับการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถและให้ได้รับประโยชน์เต็มที่จากการศึกษา เนื่องจากสิ่งเหล่านี้จะช่วยเสริมการเรียนรู้ ของคนพิการเป็นอย่างมาก ในขณะนี้สื่อประเภทโทรทัศน์ วิทยุ คอมพิวเตอร์ ระบบมัลติมีเดียและระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ได้เข้ามามีบทบาทช่วยในการเรียนรู้ของคนพิการได้เป็นอย่างดี

โรงเรียนกาวิละวิทยาลัยเป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนร่วม และได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนในโครงการ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในฝัน ได้รับการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน มีการเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์เข้าสู่ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จึงมีความพร้อมด้านสถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ในระดับหนึ่ง ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านในวิชาภาษาไทยของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเป็นนักเรียนเรียนร่วมที่เลือกแบบเจาะจงมาเป็นกรณีศึกษาในรายที่มีสติปัญญาในระดับปานกลาง มีปัญหาสำคัญด้านการอ่าน คือ อ่านแล้วสามารถเข้าใจในความหมายของสิ่งที่อ่านได้ไม่มากนัก แต่มีความสนใจการใช้คอมพิวเตอร์มาก สนใจในการใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูลเพื่อดูภาพและเรื่องราวต่างๆอยู่เสมอ นับว่าเป็นแรงจูงใจที่ดีที่ผู้เรียนมีความชอบและความสนใจเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ผู้เรียนจะได้ฝึกทักษะด้านการอ่านในบทอ่านที่เลือกจากอินเทอร์เน็ตอย่างหลากหลายทั้งนิทาน และเรื่องน่ารู้ต่างๆ ซึ่งมีการนำเสนอทั้งข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวและมีสีสันต่างๆดึงดูดความสนใจ

นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้นำวิธีการสอนแบบ เอส คิว โฟร์ อาร์ (SQ4R) มาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนชั้นสอน วิธีการสอนนี้เป็นการสอนที่ Walter Pauk ได้แนะนำไว้เพื่อใช้ในการสอนอ่าน (อึ้งใน สุคนธ์ สนิธพานนท์และคนอื่นๆ, 2545) ซึ่งมีด้วยกัน 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การอ่านอย่างคร่าวๆ Survey (S) เป็นการอ่านอย่างคร่าวๆ เพื่อหาจุดสำคัญของเรื่อง
2. การตั้งคำถาม Question (Q) ตั้งคำถามเพื่อเพิ่มความเข้าใจในการอ่านมากยิ่งขึ้น
3. การอ่านซ้ำอย่างละเอียด Read (R) อ่านซ้ำอย่างละเอียดเพื่อค้นหาคำตอบสำหรับคำถามที่ได้ตั้งไว้

4. การจดบันทึก Record (R) ให้ผู้เรียนจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ที่ได้อ่านจากขั้นตอนที่ 3
5. การเขียนสรุปใจความสำคัญ Recite (R) ให้ผู้เรียนได้เขียนสรุปใจความสำคัญโดยพยายามใช้ภาษาของตนเอง

6. การแสดงความคิดเห็นสะท้อนกลับ Reflect (R) ผู้เรียนได้วิเคราะห์ วิวิจารณ์ แสดงความคิดเห็นต่อบทอ่าน

ผู้ศึกษาได้ปรับใช้วิธีการสอนจาก เอส คิว โฟร์ อาร์ โดยไม่ใช้กิจกรรมในขั้น Record และ Recite ซึ่งเป็นกิจกรรมการเขียน เพื่อให้เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ซึ่งมีความยากลำบากในการเขียนบันทึกและเขียนสรุปใจความสำคัญ ผู้ศึกษาคาดว่าการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านในวิชาภาษาไทยโดยใช้วิธีการสอนดังกล่าวจะเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านและทักษะทางภาษาในด้านอื่นๆ ของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านก่อนและหลังการเรียนโดยการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้เรียนที่บกพร่องทางสติปัญญา

สมมุติฐานของการศึกษา

นักเรียนมีทักษะการอ่านเพิ่มขึ้นหลังจากการเรียนโดยการใช้อินเทอร์เน็ต

ขอบเขตของการศึกษา

กรณีศึกษา

กรณีศึกษานี้เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนกาวิละวิทยาลัย์ อำเภอเมืองเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เป็นเพศชาย อายุ 15 ปี จำนวน 1 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ในรายที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอยู่ในระดับปานกลางหรือในขั้นฝึกได้ โดยกรณีศึกษาได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่ามีระดับเชาวน์ปัญญาที่ 46

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน ของผู้เรียนที่บกพร่องทางสติปัญญา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นการคัดเลือกเรื่องจากอินเทอร์เน็ตมาเป็นบทฝึกอ่านตามความสนใจของผู้เรียน โดยครูผู้สอนช่วยพิจารณาความยากง่ายของศัพท์ ขนาดความยาวของเรื่องให้เหมาะสมกับความสามารถในการอ่านของผู้เรียน และมีความหลากหลายของบทอ่าน เช่น นิทาน และเรื่องน่ารู้ต่างๆ รวมจำนวน 9 เรื่อง เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 แผน ใช้เวลาเรียนแผนละ 3 คาบ คาบละ 50 นาที

นิยามศัพท์เฉพาะ

อินเทอร์เน็ต หมายถึง เนื้อหาที่คัดเลือกจากเว็บไซต์มาเป็นบทอ่านได้แก่ นิทาน และเรื่องน่ารู้ต่างๆ

การอ่าน หมายถึง ความสามารถในการอ่านภาษาไทยในระดับความเข้าใจเนื้อหาสาระที่อ่าน และตอบคำถามในรายละเอียดของเรื่อง

ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง ผู้เรียนที่มีระดับเชาวน์ปัญญาที่ 46 เป็นระดับปานกลางหรือระดับฝึกได้ เพศชาย กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนกาวีละวิทยาลัย อำเภอเมืองเชียงใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เป็นแนวทางสำหรับผู้สอนในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียน
2. ได้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาทักษะทางภาษาของผู้เรียน